

Læreplan 2022

Læreplanen vil som udgangspunkt behandle følgende syv temaer:

1. Barnets alsidige personlige udvikling (personlige kompetencer)
2. Sociale kompetencer
3. Sprog
4. Krop og bevægelse
5. Natur og naturfænomener
6. Kultur og kulturelle udtryksformer
7. Sundhed

Opbygning

Læreplanen er bygget op på følgende måde:

Indledningsvis introduceres og gennemgås de syv overordnede temaer og Lille Bjørns syn på og tilgang til dem. Dette vil give et billede af Lille Bjørns målsætning inden for de enkelte temaer. Derefter følger en længere beskrivelse og uddybelse af de syv overordnede temaer samt barnets hverdag. Her gives rigelige eksempler, skriftlige såvel som billedlige, på hvorledes de ovenstående temaer er en naturlig del af barnets hverdagsoplevelser i Lille Bjørn.

Indholdsfortegnelse

- S. 1 De syv temaer
- S. 3 Beskrivelse af børnehavens dagligdag
- S. 6 Barnets alsidige og personlige udvikling
- S. 9 Sociale kompetencer
- S. 10 Sprog
- S. 13 Krop og bevægelse
- S. 16 Naturen og naturfænomener
- S. 21 Kulturelle udtryksformer og værdier
- S. 21 Fysiske rammer indendørs
- S. 23 Årets rytme i børnehaven
- S. 24 Beskrivelse af årets fester i børnehaven
- S. 35 Afslutning for de store
- S. 36 Dagligdagseksempler fra børnehavens frie leg
- S. 40 Forbillede og efterligning
- S. 42 Fri leg

De syv temaer

Barnets alsidige personlige udvikling

Mål for personlige kompetencer:

Det enkelte barn i institutionen skal føle sig trygt og tillidsfuldt og kunne udvikle sig frit og harmonisk i sit eget tempo. Der skal fra personalets side være plads til en øget bevidsthed og indsigt omkring det enkelte barn.

Sociale kompetencer

Mål for sociale kompetencer:

Der er hver dag tid til fri leg, hvor det enkelte barn kan møde det andet til indbyrdes leg. Der lægges vægt på at have både store og små i samme gruppe for at understøtte trangen og evnen til, at de små efterligner de større og de store hjælper de mindre. Følelsen af socialt fællesskab understøttes bl.a. gennem sangleg og spisesituationer.

Sprog

Mål for udviklingen af sprog: Barnet udvider dagligt sine sprogkunderskaber i Lille Bjørn via sangleg, rim og remser, eventyr, kommunikation med de voksne og de andre børn.

Krop og bevægelse

Mål for krop og bevægelse:

At opbygge en sund koordinering af kroppens bevægelser og opøve ligevægtssansen. Dette opøves gennem sangleg, klatring i stativer og træer, leg i skoven, balancering på nedfaldne stammer, løb på ujævn bund, brug af gynger etc.

Naturen og naturfænomener

Mål for barnets tilgang til naturen og dens fænomener:

At finde, plukke og smage på bær og frugter, plukke blomster og binde kranse og buketter, nuancere lugtesansen ved at dufte til fx blomster og råddent træ, mærke vinden, regnen og solen og deres egenskaber (bladene falder af træerne, det meste bliver vådt, men ikke under træerne, hvor solen får græsset og tøjet til at tørre igen.) Forskelle på overfladestrukturer; sand, jord, græs, træ, rødder, blade, vandpytter, sten, kogler, bakkede og flade arealer.

Kulturelle udtryksformer

Mål for indblik i kulturelle udtryksformer:

Sproget og omgangstone i dagligdagen, herunder fraser og høflighedsudtryk: "goddag", "tak", "nej tak", "farvel og tak for i dag". Derudover øves dette i bordsang og farvelsang, sangleg og eventyr samt under de mange årstidsfester, som følger årets rytme.

Sundhed

Mål for hvordan vi i Lille Bjørn har fokus på barnets

sundhed: Børnene er ude hver dag, spiser økologisk og biodynamisk mad, udluftning af indearealer, jævnlig rengøring af legetøj, sengetøj, ingen skadelige stoffer i legetøj, maling, rengøringsmidler, osv.

Beskrivelse af børne- havens dagligdag

Børnehaven Lille Bjørner beliggende på Kå lundsvej 24, 3520 Farum. Huset er placeret i det gamle bydel tæt på Farumsø. Børnehaven er normeret til 20 børn.

Aflevering (7.45 – 8.45)

For at få en god start på dagen, er børnene afleveret i god tid før dagens aktiviteter, så at der er tid til at sige ordentlig farvel til deres forældre.

Morgensamling (9.00-9.20)

Fremme ved dagens udeaktivitet samles alle i gruppen i en stor kreds til morgensang. Dagen starter altid med en præsentationssang, blandt andet for at de enkelte børn, også får et overblik over, hvem der er til stede i dag.

Derefter synges der sange, rim og remser bestemt efter årstiden, og alle deltager flittigt og ivrigt i bevægelserne.

Fri leg afbrudt af formiddagsmad (9.30-11.00)

Omgivelserne sætter de umiddelbare rammer for legen, såsom at klatre i træerne, bygge huler, kigge på dyrene og blive inspireret af deres handlinger. Egern samler nødder, fuglene flyver og prikker i jorden, biller bor i huler og gange. Sammen med en voksen kan man snitte i træ eller hjælpe med at forberede grøntsagerne til frokosten eller lave aktiviteter til forberedelse af den kommende årstidsfest.

Indholdet af den frie leg bestemmes delvist af årstiden. Om vinteren er jorden hård at grave i, og måske ligger der sne. Så kan man kælke, glide på isen og varme sig ved bålet. Om foråret er jorden ofte våd, bladene springer ud, og de første blomster kommer frem. Fuglene er tilbage, og solen er begyndt at varme lidt. Om sommeren er alting grønt. Man kan gå i læ for regnen under træerne, som nu har store blade, plukke blomster og lave kranse. Vi kan nu finde haletudser i søen, og træet er friskt at snitte i. Om efteråret falder bladene ned, og man kan hoppe i de store, bløde bunker. Man kan plukke bær og æbler, lave saft og flyve med drager i blæsten.

De voksne er altid lige i nærheden og er altid i fuld gang med årstidens sysler såsom at binde høstkranse, lave lanterner, passe bålet, samle bær, frugt, brænde osv. sammen med børnene.

Kl. 9.30 får alle børn en frisk bagte boller, et stykke frugt og et glas vand. Derefter fortsætter aktiviteterne og den frie leg indtil frokosttid...

Garderobe og toiletbesøg (11.00-11.15)

Vi går i samlet flok ind i garderoben, hænger overtøj og finder sutskoene. En voksenhjælper de, som har behov, og alle taler med små stemmer. Ved toilettet står en anden voksen klar til at hjælpe og sørge for, at alle hænder bliver vasket.

Eventyr (11.15-11.30)

Eventyret står parat i den store sal, og børnene sætter sig i en halvcirkel rundt om. Når alle har fundet en plads, synges eventyrsangen, og eventyrlyset tændes. Børnene lytter spændt og ser handlingen udspille sig i form af dukker, dyr og andet.

Frokost (11.30-12.00)

Når alle har fundet deres plads ved bordet, synges mad-sangen, og stearinlysene på bordet tændes højtideligt af en voksen. På skift får nogle af børnene lov til at dele frugten ud til de andre børn. Børnenes medbragte mad-pakker spises i ro og mag, og om fredagen forbereder børnene mad sammen med en voksen. Efter maden skal bordene vaskes af, og et par flittige hjælpere tager spande, klude, sæbespånere og vand sammen med en voksen. Skamlerne bliver stablet og gulvet fejlet.

Eventyr (12.00 – 12.15)

Når alle har fundet en plads, synges eventyrsangen, og eventyrlyset tændes. Børnenelytter spændt og ser handlingen udspille sig i form af dukker, dyr og andet.

Gårderoben (12.15 – 12.45)

Oprydningen er en fælles beskæftigelse for både børn og voksne, og den er ledsaget af "rydde op-sangen". Når alt er på plads, skal overtøjet på i garderoben. Her er de store dygtige til at hjælpe de mindre.

Frit udendørslege (12.45 – 14.00)

Oprydning og eftermiddagsmad (14.00-14.35)

De fleste børn bliver hentet ved 14 tiden. Børnene som skal blive og hvile kommer i huset, får lidt at spise og kommer ind i den store sal for at hvile indtil de bliver hentet.

Et dybere indblik i personalets pædagogiske fordybelse i de syv temaer med beskrivelse af mål og realisering.

Barnets alsidige & personlige udvikling

Udgangspunkt i hvert enkelt individ og dets forudsætninger. At hvert barn føler sig værdifuldt og mødt med respekt. Et tæt forældresamarbejde.

At børn får lov at udvikle sig og gå til tingene i sit eget tempo og på sin egen måde, samtidig med at de løbende bliver iagttaget og set.

Børnene skal føle sig som værdifulde deltagere i en gruppe – dette understøtter værdien af fællesskabet og det at være en del af en større helhed. Fx ved spisning, sangleg, håndvask (vente på sin tur).

"At give børnene mulighed for ikke hele tiden at skulle føre sig frem – at blive eksponeret hele tiden¹."

¹. citat fra sammenslutningens tekst vedrørende læreplaner, kap. 2.1.3, 6.

Pædagogen har fokus på den aktivitet, der udføres sammen med barnet, i stedet for en gradbøjning af, hvor god barnet er til at udføre handlingen.

Man må sikre sig, at hvert barn føler sig forstået, både verbalt og nonverbalt.

Personalet understøtter barnets stærke og svage sider. Først og fremmest ved at være opmærksom på barnet, og dernæst ved at hjælpe det med dets svagere sider, fx med at sige fra over for andre børn, når grænsen er overskredet, eller med at gøre opmærksom på det, når andres grænser er overskredet.

Personalet øver børnene i at give plads til hinanden på en meningsfuld og håndgribelig måde, fx ved at vise, at alle har snavsede hænder, som skal vaskes efter tur, så sommetider må man væbne sig med tålmodighed og vente.

Har et barn i en periode behov for særlig opmærksomhed, sætter personalet fælles ressourcer ind over for barnet, såsom grundig børneiagttagelse og forældresamtaler, og barnet tilknyttes en fast voksen at forholde sig til.

Fødselsdag

Når et barn i børnehaven har fødselsdag, bliver forældrene inviteret op i børnehaven til at fejre barnet sammen med os andre. Barnet ankommer med forældrene i børnehaven, hvor der er pyntet med flag, og alle de andre børn

sidder og venter i stuen. Så får fødselsdagsbarnet kappe og krone på, og med ringen af en klokke, går alle børnene stille og roligt op ad trapperne til eventyrrummet for at høre fødselsdags eventyr. Mor og far barn sidder med barnet sammen med en pædagog, og de andre børn er tilskuere. Pædagogen fortæller et fødselsdagseventyr baseret på nogle små stikord omkring barnets oplevelser indtil den dag, som forældrene har skrevet. Derefter spiser vi den medbragte kage, og der bliver sunget fødselsdagssange. Vi hylder barnet, og det glædes ved opmærksomheden og overraskelserne. De andre børn glæder sig også til fødselsdagen, for det er en gave i sig selv at høre eventyret.

Efter Eventyr , går vi alle sammen i en lang række ind på stuen, hvor der er pyntet op til eventyr i et hjørne.

Fødselsdagseventyret er med til at bekræfte barnets oplevelse af at føle sig genkendt og husket, og selvfølelsen styrkes. Dette sker ligeledes gennem forældrenes synlige samarbejde med børnehaven og personalet, fx i forbindelse med arbejdsweekend, årstidsfester med forældrene og i det hele taget forældrenes engagement over for stedet.

Sociale kompetencer

Sociale kompetencer opbygges på baggrund af tryghed og tillid. De voksne i institutionen er ansvarlige for den grundlæggende stemning, både i børnegruppen og i voksen-samarbejdet, og for at skabe en behagelig atmosfære, hvor barnet kan være veltilpas. De voksne lægger fundamentet til omgangstone og konfliktløsning, idet børnene afspejler de voksnes adfærd. For at barnet skal føle sig trygt, må det have synlige voksne omkring sig og en stemning af omsorg og opmærksomhed. De voksne må støtte børnene til en positiv konfliktløsning.

barnet, som så diskuteres på et personalemøde. Igennem en sådan fælles iagttagelse belyses barnet fra alle sider. Det kan føre til en udarbejdelse af en pædagogisk handlingsplan, hvor børnegruppen eventuelt deles op, eller det enkelte barn tages fra og gives særlige opgaver med at hjælpe de voksne. Det kan også være, at man sørger for, at barnet får succesoplevelser, både med egne handlinger og med de andre børn, ved at en voksen har særlig opmærksomhed på barnet.

At sætte grænser, at løse konflikter, at lade de store passe på de mindre børn, at give plads til sig selv og hinanden, at kommunikere, at lave fælleslege og rollelege, at knytte venskaber. Dette er nogle af dagligdagens mange temaer, som gennemarbejdes gennem fri leg og mere formende aktiviteter.

En gruppe børn er i garderoben for at tage tøj på, da de skal ud at lege. Der er 14 børn i alderen 3-6 år, og to voksne i garderoben. De største børn har hurtigt taget deres tøj på, andre er lidt langsommere, og nogle børn sidder bare og prøver at overskue situationen. Bella, 4 år, kan ikke få sine støvler på, men Shirley, 5 år, ser det straks, så hun hjælper Bella med at få støvlerne på.

Børnene synger med, og der er igen ro over garderoben. De mindste børn bliver hjulpet af de største børn og nogle voksne, og nu kan vi alle gå ud. Vi kigger lige en ekstra gang, om alle har fået det hele med. Thomas, 5 år, råber: *"Casandra, du har glemt din rygsæk!"* Casandra, 3 år, går glad hen og tager sin rygsæk.

Sprog

Kommunikation mellem mennesker forudsætter brugen af sproget, som allerede grundlægges hos det helt lille barn. Ved hjælp af sproget kan barnet øve sig i at sætte ord på sine omgivelser, sine behov og indre oplevelser. I børnehaven stimuleres og nuanceres sproget dagligt gennem sangleg, rim og remser, eventyr, daglig kommunikation (dvs. måden at tiltale hinanden på), bevidst sprogbrug og ordvalg.

I Lille Bjørn vægter vi sproget med stor opmærksomhed. Den voksne arbejder bevidst med at knytte begrebsdannelse til barnets førstehåndserfaringer.

Ved at knytte flere forskellige men samtidig meningsfulde oplevelser til et ord, bliver ordet et bedre redskab for det tankemæssige. Fx vand i en spand, at drikke vand, sprøjte med vand, bade i vand, fisk lever i vand, vand er vådt, vand kan være både koldt og varmt osv. Jo bredere et spekter af erfaringer, desto smidigere, åbne og livsnære begreber.

Der er også et følelsesmæssigt aspekt af sprogudviklingen. Ord og vendinger, som de voksne bruger i samtalen med børn med det formål at udtrykke ømhed, glæde, overraskelse, sindsstemning og meget andet, vil altid virke som en model for, hvordan det vil komme til at udtrykke sine egne følelser. Det sprog, som barnet tager i brug, virker tilbage på barnets egen, indre dannelse.

Også sprogets rytme og musikalitet er vigtigt. Gennem sange, vers, børnerim, remser og fingerlege kommer sprog rytmen og det motoriske ind i en naturlig sammenhæng. Den voksne viser for, og barnet efterligner: store og kraftige bevægelser til store og dramatiske udtryk veksler med små og fine, hurtige og langsomme osv. Sådan opøves sprog og artikulation på en legende og organisk måde sammen med sansemotorik, koordination, koncentration og socialt fællesskab. Rent lydmæssigt bruges dialekter og fremmede sprog til at nuancere barnets sprogfølelse, og det kommer barnet til gode, når det senere skal lære fremmedsprog.

Børnene gøres bekendt med kommunikations- og skrive-redskaber som fx blokfarver af bivoks og farveblyanter, og ved at male med akvarel. På stuen sidder alle børnene i en kreds, og en voksen leger fingerlege med børnene. Alle børn kigger på den voksne, som bruger begge sine hænder, mens hun siger et rim: *"Her er nisse rød, og her Nisse grå..."* Børnene efterligner med deres fingre og siger med på det lille rim. Alle børn er blevet samlet ved, at vi synger *"Slinge, slange eventyr. Slinge slange eventyr..."* Alle står på en lang række med hinanden i hænderne og synger, mens vi går ind i eventyrsalen. Børnene sætter sig i en halvmåne. Foran børnene står et eventyrbord, der er dækket af et lyst stykke silke hen over eventyrdukkerne, og ved siden af står eventyrlyset.

Den voksne starter med at synge: *"Stilhed, stilhed, kom herind, fyld vort hjerte og vort sind, så vi kan tænde lyset på vort bord"*. Så tændes lyset, og der er helt stille i børnegruppen. Den voksne fortæller i et stille, roligt og rytmisk tempo et eventyr. I dag er eventyret *"Skrædder Ras"*. Den voksne har to simple dukker. En, som forestiller Ras, og en, der forestiller en skrædder. Børnene, som har hørt eventyret to gange før, sidder opslugt og i dyb koncentration og lytter, og nogle børn siger endda med på de sætninger, som de kender. Hver gang den voksne siger *"Snurre vurre vip, og snurre vurre vap"* laves der en bevægelse med armene, så de kører frem og tilbage.

Mange af børnene laver også bevægelsen, samtidig med at de siger med på verset, hver gang det kommer. Når eventyret er slut, bliver der sagt *"Snip snap snude, så er det eventyr ude."* Den voksne puster lyset ud og synger *"Stop, stop starrius, hvem skal være Marius? Det skal alle børn med fx blå bluse på"*. De børn med blå bluse på går ud og vasker hænder. Der bliver klappet i en bestemt rytme, imens alle børn synger med på verset.

Krop og bevægelse

Det lille barn gennemgår en stor fysisk udvikling i de første leveår. Det skal lære at finde ligevægten og balancen, når det skal op at stå og tage de første skridt. Derefter udforskes kroppens funktioner gennem vilje og nysgerrighed. Det lille barn er i konstant bevægelse og i gang med at opøve sine motoriske færdigheder. Det skal lære sin egen krop at kende gennem bevægelser og andres berøring.

De fysiske rammer kan være med til at nuancere barnets oplevelser. Hvad har vi i Lille Bjørn gjort både indvendigt og udvendigt for at stimulere barnets motorik alsidigt? Vi tegner, snitter grøntsager, syr, fingerstrikke, maler, smører rugbrødsmitter, hælder med vandkande, klatre i træer etc.

Vi leger på steder i skoven, hvor der er klatretræer til alle børn. Der er træer med alle højder, og de kravler kun så langt, at de selv kan komme op og ned igen.

De bliver ikke løftet op i træet af en voksen, da de selv skal kunne opleve, hvad de kan og hvor deres grænser går. De udvikler herved deres kropsbevidsthed og lærer at styre grovmotorik og ligevægtssans. Der er altid nye udfordringer, da vi leger mange steder i skoven. Men de får også et godt kendskab til de enkelte træer, der er på de vante steder og oplever, at det enkelte barn gradvist kan kravle længere og længere op i træet. De kalder gerne på den voksne, når de er oppe i træet, og så vil de gerne dele glæden over præstationen med den voksne. De vil ikke have ros; de vil blot lægges mærke til. Vi går længere ture i skoven, hvor de skal gå på række og holde i hånd to og to. Børnene elsker at vende tilbage til kendte pladser. Vi tager af og til på udflugt til et sted, der hedder trillebakken. Der ruller børnene ned ad bakken og løber op igen. Dette udvikler deres ligevægtssans. Om efteråret samler de nedfaldne blade og lægger dem i store bunker og løber ned ad bakken og kaster sig i dem. Om vinteren går vi til Store bjerg og kælker og glider på rumpen ned af bakkerne. De boltrer sig i sneen og skøjter på isen og kaster med snebolde, bygger snehuler og snemænd. De øver balancen på den glatte is.

Det er vigtigt at bruge sin krop for at vågne op og være bevidst i bevægelserne. Børnene bliver bedre til at lære. Det lille barn er i konstant bevægelse - det vil ud og opleve verden. Det er svært for barnet at sidde stille i længere tid, da det lever i viljen og meget hellere vil bevæge sig.

Det lille barn er impulsstyret. Kommer der en sommerfugl forbi, løber det straks efter den uden at tænke over, om det ville falde over noget.

Sangleg

Alle vores sanglege er årstidsbestemte, og vi anvender de samme sange i perioder af to uger ad gangen. Når en ny sangleg introduceres, er børnene optaget af at lære de nye sange at kende, og de efterligner de største børn eller den voksne for at opfange bevægelserne. Sanglegen er ofte bygget op omkring en lille historie eller små rim og remser. Sanglegen skal indeholde såvel finmotoriske som grovmotoriske bevægelser. Vi bruger bevægelser til alle sange, hvor vi koordinerer bevægelse og sang ved en vekselvirkning mellem fx det at hoppe, trampe, liste, gå til venstre, til højre, gå bag ud og foran, hurtige og langsomme bevægelser osv. Der koordineres mellem fingre, arme og ben, vi danser to og to, og i nogle sanglege skiftes børnene til at være midtpunkt i kredsen og dermed have en bestemt rolle.

Eksempel / En voksen synger "*Kom nu venner lad os får begyndt*" Alle børn kommer, holder hinanden i hænderne og står i en kreds. Vi starter hver morgen med en navnesang, hvor alle børnenes navne bliver sunget.

Et sanglegseksempel kunne være, at vi ved sensommertid synger: "*I haven der har jeg et pæretræ, der hviler jeg, når jeg er træt. I år har det været et forfærdeligt vejr, i søndags var pærerne væk.*"

Leonora har taget dem, det er jo klart, hun kan jo bruge, alt hvad jeg har, men hvad hun låner, får jeg igen. For Lisa hun er min bedste ven "

Rasmus , 4 år, får lov til at træde ind i midten af kredsen. Hun skal være et pæretræ, så hun stiller sig helt stille og tager hænderne over hovedet og former dem som et pæretræ. Vi andre ude i kredsen former også et træ, og alle synger med på sangen.

Rasmus vælger Maja, 4 år, til at have taget pæren. Når vi har sunget sangen stiller Rasmus sig ud i kredsen. Maja bliver i kredsen, og han vælger nu, at vi skal synge om et kirsebærtræ. Sådan forsætter sangen.

Vi har ca. fire forskellige sanglege og to fingerlege i et sanglegs- program, som har en varighed af ca. 15-20 min. Vi synger sangleg hver dag på samme tid.

Naturen og naturfænomener

Hvorfor er naturen og dens fænomener vigtige og interessante for det lille barn?

De daglige tilbud omkring naturen og dens fænomener består bl.a. i at være ude hver dag og herigennem stifte bekendtskab med de fire elementer. Vinden, flammen på lyset, regnen og vandet i vandhanen og vaskefadet og sandet og jorden på legepladsen. I Lille Bjørn skaber vi bevidsthed om-

kring naturen ved at omgås den respektfuldt og inddrage materialer i hverdagen. Naturen stimulerer og udvikler barnets sanser, fantasi og motorik. Børnene skal have mulighed for at opleve glæden ved at være i naturen. For at skabe mangeartede oplevelser for barnet, som skaber interesse for naturen, bruger pædagogerne naturen ved at lave naturlige gynger, bål, snemænd, leger i sandkassen med sand og vand, bygger hytter i træerne, snitter og formår at forvandle meget ud af simple ting fra naturen.

Der videregives på denne måde en naturlig respekt for natur og miljø. Hvad bidrager årstidsfesterne med af naturoplevelser og indsigt i naturfænomener? At give børnene en forståelse af modsætninger som fx dag og nat, kulde og varme, regn og tørke, pige og dreng og evnen til at skelne mellem dyrene og kategorisere sine omgivelser.

Findes der andre måder at stimulere børns kognitive udvikling, og hvordan sørger vi for, at deres kognitive evner har udviklet sig som forventet inden skolestart?

Den voksne skal fungere som den, der viser glæde, interesse og ansvarlighed for natur og miljø over for børnene. Den voksne viser respekt for naturen og er omhyggelig med ikke at smide plast og andre ikke-nedbrydelige ting i naturen. Børnene klatrer kun i træer, som er stærke nok til at bære vægten og lærer forsigtighed i omgangen med unge, skrøbelige planter.

Sundhed

En gruppe børn sidder omkring et bord, hvor der ligger mange forskellige slags grøntsager, bl.a. gulerødder, rødbeder, selleri, hokkaido og porre. Skærebrætter, urteknive og skrælleknive ligger fremme, så alle kan hjælpe til med at gøre grøntsagerne klar til vores suppe.

Sophus, 3 år, og Oliver, 4 år, skræller gulerødder. Phillip, 4 år, og Anna, 6 år, skærer grøntsager ud i små stykker. Oliver, 4 år, spørger *"Hvad er det?"* og peger på en selleri. Han kigger op på den voksne, som svarer: *"Det er en selleri!"*, og Oliver forsætter med at skrælle sellerien. Sophus, 3 år, spørger Rasmus, 4 år, *"Hvorfor skal vi bruge så mange gulerødder?"* Oliver svarer, at de skal lave gulerodssuppe. Sophus 3 år, spørger videre, *"Hvad er gulerodssuppe?"* Oliver svarer: *"Det her er en gulerod, og vi skal spise suppe senere!"* Anna, 6 år, smager på en gulerod og siger: *"Jeg kan smage, at de her gulerødder er bondemand Allans gulerødder!"*

I børnehaven er der om fredagen, hvor grøntsagerne skrælles og skæres til suppen. Om vinteren skæres grøntsagerne indenfor på stuen og om sommeren ude på græsplænen på tæpper.

Eksempler på udeleg

Vi opholder os ved bålpladsen. Der er lagt tæpper ud, og en gruppe børn og voksne sidder og sliber træ med sandpapir. Stemningen er fuld af dyb koncentration, og børnene sliber ivrigt på træstykkerne. Amanda, 3 år, udbryder: *"Se, hvor blød min pind er!"* Den voksne mærker overfladen på hendes træ og siger: *"Det er et godt stykke arbejde; sikke glat dit træ er blevet."* Amanda tager sit træstykke igen og fortsætter med at slibe.

Nogle børn klatrer i træer. Tre 3-årige har sat sig på de nedste grene og laver hoppebevægelser på grenene. Maja og Rasmus er kravlet højt op i træet. De mærker omhyggeligt efter med foden, om grenen er stærk nok, før de kravler videre opad. Rasmus 6 år, råber højt til en voksen: *"Se mig, jeg er højt oppe!"* Den voksne svarer *"Rasmus og Maja, jeg kan se, I er højt oppe i træet."* Maja og Rasmus sidder oppe i træet i et godt stykke tid og kigger ned på de andre børns lege.

En hul, stor egetræsstub er blevet forvandlet til en butik. Fem børn samler ind af anemoner, blade, sten og pinde. Alt bliver fint arrangeret ved siden af træstammen. Fiona, 5 år, spørger: *"Hvem vil købe blomster af mig?"* August, 4 år, kommer over til Fiona og siger: *"Jeg vil ikke have blomster, jeg vil have is!"* Fiona giver August en lille gren med blade og siger: *"Her er en is, men så får du heller ikke flere i dag".* August tager imod grenen, og de fortsætter med at lege.

To drenge på 4 år slæber store kæppe efter sig. De leger dyr, og kæppene fungerer som haler. Milan, 4 år, siger: *"Min dragehale er hurtig! Kom, Asbjørn, vi er drager, som skal kæmpe imod ild!"* Milan og Asbjørn løber afsted med deres store dragehale. Vi har skovle og spande med udenfor, og fire børn sidder og graver i jorden med skovle. Anna, 4 år, går over til de andre og sætter sig ned på hug for at sætte små pinde ned i jorden. Mia, 3 år, slipper sin skovl og kigger interesseret på de små pinde, som bliver placeret i jorden. Anna, 4 år, siger: *"Jeg vil lave en by!"* Mia, 3 år, finder nogle andre små pinde og sætter dem fint ned i jorden ved siden af.

Efter nogen tid er der pinde over et stort område, og det ligner en lille minilandsby. Viktor, 4 år, står øverst på Bakkedalen og råber: *"Land i sigte!"* Han kigger ud over Strandvejen, hvor han kan se vandet og råber igen: *"Der er fire andre skibe!"* Derefter vender han sig om og taler med de tre andre, som er med i legen. De løber alle ned af bakken og samler et stort stykke træ op for at slæbe det op af bakken. To af børnene stiller sig op og sigter ud mod vandet, og de to andre henter et stykke træ mere. Sådan fortsætter legen på skibet et godt stykke tid.

Kulturelle udtryksformer og værdier

Den voksne omkring barnet må formidle kulturelle udtryksformer og værdier med det formål at give barnet kendskab til den fælles kulturarv og for at give barnet et nuanceret og berigende billede af verden. Dette må videresendes på så bredspektret en måde som muligt og appellere til alle barnets sanser.

I Lille Bjørn lægger vi megen vægt på at fortælle eventyr og sanglege med det formål at formidle kulturelle værdier. Kulturelle udtryksformer og traditioner er der mange af i Lille Bjørn. Omgangstonen er grundlæggende høflig med hverdagsfraser som fx "godmorgen", "tak", "nej tak", "farvel", "velbekomme", "tak for mad" og "tak for i dag". Før og efter hvert måltid synges der en madsang.

De rum, som vi råder over, er meget fleksible og kan omformes til malerum, eventyrrum osv. Vi bruger skoven til udendørsaktiviteter som fx at snitte og save.

Eksempler på børnehavens kulturelle udtryksformer og værdier kan læses under afsnittet "*Årets rytme i børnehaven*".

Fysiske rammer indendørs

Beskrivelse af de fysiske rammer for legen indenfor. I børnehaven er fire børnegrupper med hver deres lokaler. De er typisk indrettet som beskrevet i det følgende: Legerummet har en dukkekrog med senge, dukker i

forskellige størrelser, sengetøj, dukketøj på hylder og ekstra puder. Overfor er legekøkkenet. Her er et komfur med en ovn, her er et lille bord med stole og hylder i legehøjde med gryder, stegepande, skåle, grydeskeer, gafler, krus og æggebægre. Her er fejekoste og knager til at hænge indkøbsnet på.

Ved siden af er garagen. Her står alle biler, busser, kranbiler og brandbiler parkeret på rad og række, klar til at køre afsted. På gulvet står fletkurve med klodser, stofstykker og tørklæder og kogler. Fletkurvene kan hurtigt blive til både med koste som årer og klodser som madpakke.

I modsatte hjørne er der et lavt bord med fire stole. Her er dejligt at lave mad eller bygge med klodser, men også at sidde og kigge i en bog. I det sidste hjørne er et legebord og langs væggen er lave hylder med strikkede dyr, små nisser med borde og stole, trædyr og andet.

I spiserummet står det lange fælles spisebord. Her kan børnene køre stærkt, når ikke der bliver spist eller tegnet. Her er også et pudehjørne med madrasser, tæpper og puder, her er dejligt at boltre sig eller slappe af. Og det kan forvandles til store, rummelige og hyggelige huler. Hos købmanden er der mange små skuffer med alle mulige spændende sager til dagens indkøb.

Årets rytme i børnehaven

Ugens rytme veksler efter årstiden. Om sommeren er børnene ude i haven hele dagen. Sommerens rytme strækker sig fra april til efterårsferien. Om vinteren spiser vi frokost inden i huset. Året igennem fejrer Lille bjørn årstidsfester. Indholdet af sanglege og eventyr op til festerne indleder til festerne og er en stor del af selve dagen.

Årets fester:

- Høstfest/bondegårdstur
- Skt. Michaelsfest
- Lanternefest
- Adventsspiral
- Krybbespil
- Helligtrekonger
- Vinterfest
- Påskefest
- majfest
- Pinsefest
- Sommerfest

Beskrivelse af årets fester i børnehaven

Ca. to uger efter sommerferien tager alle børn, de nye forældre og voksne i børnehaven på landet og besøger bondemand Allan på Hegnstrup. Vi blevet hentet af en bus kl. 9.30 og ankommer på Hegnstrup ca. Kl.10.00.

Her mødes vi på gårdspladsen, hvor vi begynder med at synge de sanglege, som vi har øvet os på i lang tid.

Bondemand Allan viser os herefter rundt, så vi kan hilse på alle dyrene og trække friske gulerødder op af jorden.

Vi kigger på alle markene og hilse på dyrene, kører på traktorerne og smage på blommerne.

Vi spiser vores medbragte madpakker og leger på gården og samler ind til vores høstfest.

Bondegårdstur

Alle mødes kl. 10.00 på gårdspladsen for at hilse på hinanden i en stor kreds. I kredsen synges sommersange og høstsange. Bondemand Allan byder velkommen og inviterer alle over til kornmarken. Her tager han sin le frem og begynder at høste forskellige kornsorter. Alle forældre og børn synger "Vil du vide hvordan bonden, vil du vide hvordan bonden, han høster sit korn? Se, sådan gør bonden osv."

Bagefter guider han os videre over til gulerødderne, og alle får lov til at trække en gulerod op af jorden og spise den.

Saki, fire år, råber: "Far, se! Man kan tørre guleroden ren med den grønne stilk!" Sakis far siger: "Ja, sikke ren din gulerod kan blive uden vand!" Der bliver hygget og leget på markerne. Derefter besøger vi stalden hvor de gamle traktorer står og får lov til at lege at vi kører traktoren.

Ved frokosttid mødes alle ved græsbakken og spiser medbragte madpakker. Børnene løber og leger. Efter frokost bliver vi hentet af bussen og køres tilbage til Lille Bjørn ca. Kl. 13.00.

Høstfest

Høstfesten er en forlængelse af bondegårdsturen, hvor vi i fællesskab har høstet kornet og samlet det i neg. Hjemme i børnehaven får alle børn et lille neg og gennem sanglegen bliver det tærsket. Når avnerne er blevet pustet væk, samles kornene, og så er det klart til at blive malet. Børnene maler selv kornet til mel i små møller. Af melet bager vi et dejligt høstbrød, som vi spiser til festen. Som optakt til festen har hvert barn medbragt et syltetøjsglas med fløde, som rystes til smør i børnehaven. Dette spises på det hjemmebagte brød.

Børnehavepigerne kommer på dagen iført forklæde og tørklæde i håret, og drengene har vest på i dagens anledning. Alle børn har medbragt en frugt eller grøntsag.

En voksen kreerer et eventyr, hvor alle frugter og grøntsager "deltager" som figurer, fx konggulerod og prinsesse aubergine.....

Derefter sætter vi os alle til bords ved det store langbord. Her mødes vi af en overflod af mad, årets høst, vi spiser hjemmebagt høstbrød, som vi har bagt af det mel, som børnene har tærsket og malet, samt det friske smør, som børnene selv har kærnet. Vi nyder alle de lækre retter og får smagt meget nyt og godt.

Sankt Michaelsfest

Forberedelsen til festen starter som altid i ugerne op til begivenheden. I skoven finder vi grene, som snittes og formes til et fint riddersværd. Dagen inden selve festen lægger vi sværdene frem i haven, og næste morgen er det altid spændende at se, om Sankt Michael har været der og drysset stjernestøv over sværdene.

Når vi er ankommet til børnehaven iføres vi alle blå ridderkapper. I den store sal stråler et stort krystalbjerg, som er oplyst med levende lys. Vi tager plads i det mørke rum og beundrer det flotte krystalbjerg, mens vi lytter til legenden om Sankt Michael. Derefter kommer alle børn enkeltvis op til en voksen og bliver slået til ridder med et vers, mens barnet holder børnehavens store sværd. Derudover får børnene overrakt deres træsværd, som de selv har lavet.

Når alle børn og voksne er blevet slået til ridder, nyder vi alle en lille skål med sværdrød og chokolade. Vi går ud og tramper og stamper og svinger vores sværd, så alle drager må fly! Vi synger og går på eventyr for at finde dragen og kæmpe mod det onde.

Derefter går vi ind til langbordet, hvor vi alle har stjernebånd på og spiser rød suppe. Forældre er velkomne til at komme og betragte den festpyntede sal efter festen.

Lanternefest

I tiden op til lanternefesten henter vi grene i skoven. Udenfor maler vi på store stykker papir i røde og gule farver. Når de er tørret i vinden, samles blade fra træerne, og disse lægges under det malede papir. På det males med bivoksfarver i gule og røde nuancer. For at afslutte processen, og for at gøre papiret mere transparent, smøres papiret med olie. Efter disse forberedelser foldes en lanterne til hvert barn, og en gren sættes fast med ståltråd. Børn, forældre, bedsteforældre og søskende kommer op til børnehaven en lørdag el. søndag i november måned, sent om eftermiddagen.

Vi mødes i børnehavens have for at gå samlet ind i den store festsal. Alle bydes velkommen, og vi nyder marionetteateret om "*Gamle nisse*". Derefter går vi ud til bålpladsen, hvor træerne er oplyst af alle børnenes lanterner, dernæst bliver uddelt til hvert enkelt barn.

Vi synger lanternesange og går med vores fine lanterner ind i den mørke skov. Vores tur ender igen ved bålpladsen. Vi placerer os i en stor rundkreds og kalder på Morten Vægter. Vi er som regel altid så heldige, at han kommer på besøg, medbringende sit gode humør og nogle dejlige småkager, som hans kone har bagt.

Vi hygger os ved bålet, spiser boller og drikker varm saft. Børnene tager deres lanterner med sig hjem.

Adventsspiral

Aftenen før vores adventsspiral bliver holdt, mødes de voksne fra børnehaven og forbereder den fine spiral. Vi lægger gran ud i en stor spiral i festsalen, og vi forbereder æbler med lys.

Når børnene ankommer om morgenen, sendes de ind i festsalen i små hold. Alle børn sidder uden om spiralen, og én efter én kommer de op for at få et æble med et lys i. Efter tur går hvert barn alene ind i spiralen, tænder sit lys ved det store lys i midten, og derefter sætter de lyset ned i granet i kanten af spiralen. Imens synger vi stemningsfyldte julesalmer. Når alle har tændt deres lys, hører vi en jule historie, mens vi spiser mandarin og chokolade og nyder stemningen fra alle de tændte lys i spiralen.

Julefesten

Gennem hele december måned synger vi julesange og fortæller juleeventyr. Krybbespillet bliver spillet hver dag med sang og fortælling, og børnene prøver hver dag nye roller i krybbespillet.

Vi fletter julehjerter, ét til hvert barn, og de bliver hængt i børnehavens vinduer. Der bor en lille nisse på hver stue, og han kommer hver dag, når børnene er gået hjem, for at se, om vi har ryddet op. Nissen laver hver dag små overraskelser til os, og hver dag, når vi spiser frokost, kommer han frem og hilser på børnene og fortæller, hvem han har drømt om. Det barn, han har drømt om, får et honninghjerter med hjem.

Vi bager julesmåkager med børnene - vi dufter til, smager på og former alle kagerne. Forældrene inviteres op i børnehaven for at se børnene spille krybbespillet og smager her på børnenes hjemmebakte småkager.

Fastelavnsfest

Som forberedelse til festen finder vi i skoven grene, som vi binder sammen til ris med børnenes navn på. Alle risene hænges op i loftet på en snor. Vi klipper figurer og masker ud af pap og silkepapir og hænger det på risene.

De voksne i børnehaven vælger hvert år et tema for festens udsmykning og udklædning, fx cirkus, skatteøen, dyr i skoven eller fest på slottet.

Tre uger inden festen starter vi på at synge festlige sange og ser et eventyr om den forvandlingsproces, der er forbundet med fastelavn, fx "De tre små katte". Dagen før festen pynter de voksne risene med små overraskelser og forvandler det store festrøm, så det passer til det planlagte tema. Forældrene får til opgave at bage fastelavnsboller.

På selve dagen ankommer børnene udklædt til børnehaven, og alle går ind i festsalen. Her starter festen med et fælles eventyr, hvor børn og voksne indgår i rollerne, fx som dyr, prinsesser, sørøvere eller lignende. Derefter spiser vi boller, og vi går ind på stuerne for at spise fælles frokost.

Om eftermiddagen er vi ude at lege i skoven, og hvert barn får sit egen ris med hjem, så de kan rise mor og far ud af sengen om søndagen. Hvad får børnene ud af festen? Det finmotoriske bliver stimuleret, idet vi klipper og folder papir til risene, og barnet opbygger en glæde ved at forme sit eget ris. De glæder sig til at være noget bestemt, fx en mønt, en turkis kat eller en skattekiste, så også forældrene får udfordringer! I kraft af det fælles tema oplever børnene hinanden igennem det store eventyr.

Påske

Hvert år ved påsketid sår vi frø af fx havre, enkorn, spelt eller karse. Børnene passer deres indendørs haver ved at vande og opleve, at planterne i det tidlige forår spirer på ny.

Vi puster og maler æg med børnene, og også oplever børnene et tegn på det nye liv; ægget.

Børnene laver pompon'er, garnkyllinger og halmreder. Vi laver i fællesskab pynt til stuerne.

Børnene medbringer grøntsager til påskeharen, og de lægges ude i skoven, så haren kan finde dem.

Påskefesten

Børnene ankommer forventningsfulde for at se, om påskeharen har været på besøg. Vi kigger sammen i rederne og ser til vores overraskelse, at grøntsagerne er væk, og at der nu ligger chokoladeæg i stedet for. Alle æggene bliver samlet ind i en kurv, og vi går over til en lille bakke i skoven for at trille æggene ned af den. Alle børnene sidder på toppen af bakken med deres malede æg, og de triller det ned for at ramme et chokoladeæg. Hvert barn får et æg, og resten bliver samlet sammen i en kurv og nydes som dessert senere på dagen. Når vi er færdige med at trille æg på bakken, går alle ind for at spise frokost, og det æg, de brugte til at trille med, spises også til frokosten. Der er pyntet op med karse, æg og hjemmebagt brød. De får deres kyllinger og påskehaver med hjem fredag eftermiddag.

Børnene oplever det levende i at så noget og vande det, og efterfølgende se, at det spirer og vokser. De øver deres finmotorik ved at lave kyllinger og male æg.

De øver det grovmotoriske ved at trille æg ned af bakken med det formål at ramme et andet æg. De oplever, at de skal give noget, og måske får de noget tilbage. Ved det store påskebord oplever børnene duftene af hjemmebag og smagen af alle de friske madvarer. I tiden op til påskefesten fortæller vi påskeeventyr, og vi synger udvalgte, årstidsbestemte sange, som handler om, at det spirer i naturen, at dagene bliver lysere, og at foråret er nær.

Majfest

Vi laver en "blomsterkrans" af karton med silkepapirsblomster til hvert barn og synger majsangene. Vi sætter vores store majstang ned i jorden og pynter stangen med farverige silkebånd for at fejre, at skoven er blevet grøn. Herefter pynter vi majstangen med friske bøgegrene.

Alle holder fast i et silkebånd og synger og danser rundt om majstangen, mens vi har de smukke kranse på hovedet.

Børnene oplever de mange smukke farver, og vi viser, at vi holder af naturens mangfoldighed og rummelighed.

Pinsefesten

Som forberedelse til festen laver vi i fællesskab vores pinsefugle. Børnene snitter selv deres pind. De bliver hængt inde på stuen og udgør en del af udsmykningen til festen. Fuglene laves ved, at en fugl bliver klippet ud af pap og bliver hængt på pinden.

På selve festdagen er alle børn og voksne iført hvidt eller grønt tøj, og alle børn har medbragt en frugt hjemmefra. Denne skal bruges til frugtsalaten, som forberedes senere på dagen. Når vi ankommer med bussen til børnehaven, går vi alle ind i den store festsal, som er smukt pyntet med hvidt pinsepynt og lysegrønne bøgegrene. I midten af rummet står en stor balje med vand. Alle børn sætter sig i en rundkreds, og en voksen tager plads ved siden af baljen og tænder et lys for hvert enkelt barn, og derefter bliver hvert enkelt lys anbragt i baljen. Vi sidder alle og nyder de smukke lys, og herefter fortælles pinseeventyret. Eventyret er et særligt pinseeventyr, som kun bliver fortalt den ene dag.

Endelig får børnene udleveret deres fine pinsefugle, som er bundet fast til en pind, som de selv har snittet. Vi flyver af sted ud på græsset med fuglene, og her fortsætter vi med at synge alle pinsesangene. Nu bliver der leget og sunget i et godt stykke tid.

Herefter påbegynder nogle voksne arbejdet med at skære alle de fine frugter ud i små stykker. Nogle børn hjælper med at skære, og andre prøver at piske flødeskum med håndsvingspiskeren. Vi dækker et fint bord på græsplænen med lysegrøn dug og bøgegrene, og vi nyder festmåltidet bestående af hjemmebakke boller og frugtsalat. Når dagen er slut, får hvert barn deres egen pinsefugl med hjem.

Hvad får børnene ud af festen?

Festen finder sted i en tid, hvor vi er ved at åbne os mere op og blive mere udadvendte – det er derfor en meget positiv og glad fest. I eventyret oplever børnene forvandlingen af en larve til en sommerfugl. De smager den dejlige frugtsalat med alle de forskellige smagsnuancer. De flyver med deres fugl.

Sommerfest

Sommerfesten afholdes en fredag eller lørdag, hvor alle medbringer en madret, boller eller kage til vores udendørs buffet. Børn og forældre mødes på den store græsplæne. De voksne fra børnehaven står klar med den store pind med alle blomsterkransene på.

Vi laver en stor kreds og synger "Nu er haven fuld af blomster....", og her synges personligt for hvert barn, som hver især får en krans på hovedet. De store børn, som skal i skole efter ferien, får ved denne lejlighed særlig opmærksomhed.

Derefter nyder vi den store buffet, mens vi i fællesskab sidder på tæpperne og hygger, snakker og spiser. Ved festens afslutning får alle børnene deres tegnemapper med hjem. Her er barnets tegninger fra det forgangne år samlet.

Hvad får børnene ud af festen?

De oplever at få deres egen krans, som er fuld af friske

blomster, med hjem. De mærker, at deres forældre er i børnehaven, og de mærker samværet, sang og glæde, dejlig mad og liv i skoven. Det grovmotoriske styrkes ved alle de bevægelser, vi udfører under sanglegen og under frileg i skoven.

Afslutning for de store

De store børn starter ca. halvanden måned inden sommerafslutningen med et stort projekt – de går fra gruppen for at forberede en overraskelse for forældrene og de andre børn i børnegruppen.

De indøver et eventyr via sang og fortælling med en voksen, de syer dukker og kostumer, de indøver mange sange, og endelig laver de en indbydelse til deres familier. På selve dagen sætter forældrene til alle de store børn samt den øvrige børnegruppe sig til rette i den store festsal efter frokost. De store børn fremviser deres teaterstykke, og vi er alle rørt og overraskede over, hvor engagerede de er, og hvor naturligt det er for dem. Herefter går alle ud på græsplænen og spiser kage, og de store børn får overrakt en afskedsgave fra børnehaven. Vi hygger og siger farvel til hinanden.

Dagligdagseksempler fra børnehavens frie leg

To drenge, Alvin og Casper, tager en trækasse og hiv-er den ud midt på gulvet, og den ene sætter sig i kassen. Den ene trækker den anden rundt, og de leger, at det er et damplokomotiv. Da de skal bytte plads, vil Alvin ikke alligevel og går sin vej, for det var hans tur til at skubbe. Casper står tilbage og kigger lidt rundt for at finde ud af, hvad han så skal finde på.

Han begynder at finde flere kasser frem og sætter dem efter hinanden. Alvin kommer nysgerrigt tilbage og vil nu gerne være med i legen igen. Han har iført sig et okse-kostume, men det spiller ingen rolle. Legen er blevet for-vandlet til et lokomotiv med en passagervogn, og flere børn bliver tiltrukket og vil være med. Casper er stadig den, som arrangerer og bestemmer, hvem, der må være hvor, og hvad deres rolle er. Det viser sig, at der er en styrmand, og resten er passagerer. To drenge er blevet udnævnt til at skubbe kasserne med styrmanden og pas-sagererne frem og tilbage, og når toget skal køre baglæns, rejser Casper sig højtideligt op og fortæller, at det er et damplokomotiv, som skal bakke. Han styrer suverænt hele legen, og for ham er det ikke så vigtigt, om de andre børn er med eller ej. Til sidst kører toget ind på endestationen.

Lars er taget til fange og han står op af en træbjælke midt i rummet. Alvin har fundet en masse tørklæder, som han ihærdigt binder rundt om Lars. Lars vinker glad til en af pædagogerne og siger: "Se mig! Jeg er indianer, og jeg er taget til fange". Nathan synes det ser skægt ud og hjælper med at binde Lars fast. Legen slutter med, at Lars slipper fri og Alvin løsner alle tørklæder fra bjælken.

(2)Cajsa og Sarah leger prinsesser med fine kjoler og slør. Casper, Lars og Alvin kommer løbende hen til Cajsa med grydeskeer i hænderne og råber: "Vi er riddere, og vi skal redde prinsessen!" Sådan råber de, mens de rider rundt i hele børnehaven. Cajsa og Sarah vil ikke være med i deres leg, for de vil ikke reddes af nogen som helst, og de leger uanfægtet videre. Den ene af drengene har fundet et brødfad, som han bruger som skjold. Han går over til Cajsa, giver hende et stort kram og tager hendes hånd for at føre hende hen til et andet hjørne af stuen. Hun går med og drages med ind i deres ridderleg.

En drage kommer ind i legen. Ridderne diskuterer, om den skal skydes, men de finder ud af, at det skal den ikke, for den er jo med i legen. Så svarer den ene af drengene: "Ja, men jeg passer altså på min prinsesse" og sætter sig helt tæt op ad Cajsa. Casper mener, at det er alles prinsesse og henter mad fra køkkenet til hende, og idet han afleverer det til hende.

Freja har bundet et tørklæde rundt om maven og leger, at hun er en hund. Sarah er ejeren, og hun trækker Freja efter sig. De går ind i dukkehushjørnet, hvor de møder Liva og Ava. Liva spørger, om de vil være med til at lege fødselsdag, men Sarah har ikke lyst og går sin vej med Freja. Liva følger efter og forsøger ihærdigt at overtale dem til at være med. Det lykkes endelig, og de går tilbage til dukkehushjørnet, hvor de tager fint tøj på og synger fødselsdagssange. Nu skal rollerne fordeles. En skal være baby, og det er babyens fødselsdag. Freja er ikke med på idéen, og for øvrigt mener hun, at en hund ikke kan have fødselsdag. Liva reagerer meget bestemt og siger, at så må de ikke være med, og derfor vil der ikke blive sunget for dem. Freja og Sarah vender tilbage til deres oprindelige leg som hund og ejerman. Liva styrer fødselsdagslegen videre og synger begejstret højere og højere, indtil Sarah alligevel bliver tiltrukket. Hun må stadig ikke være med, for nu kan der kun være tre med i legen. Men så finder de trods alt en rolle til hende. Hun kan nemlig få lov til at være højtaler, og må sætte sig bag ved dukke huset og råbe. Liva, Freja og Ava løber rundt i ring med deres fine prinsesseslør og synger sange. Sarah kommer frem bag fra dukkehuset og slutter sig til dem.

MAD PÅ BÅLET

Først er børnene med til at finde brænde, vi tænder op, vi oplever ild, og vi udnytter ilden til at bearbejde råvarer, vi laver mad på bål og bager klatkager. Fra at være grød bliver grøden forvandlet til klatkager. Ved at have overværet processen viser børnene interesse i at ville smage på maden og spørger til, hvor maden kommer. Her lærer børnene via iagttagelse.

PÅ GLASPUSTERIET

En gruppe børn har været på travbanen. Nogle børn betragter hestene, som traver forbi, og en større gruppe børn leger på klatrestativet/legeborgen. Det er længe siden, vi har været her sidst, men børnene er godt motorisk udviklede, så de svinger sig sikkert omkring på legeborgen – her skinner det især igennem, at der er tale om børn fra en skovbørnehave. Efter en halv time er udfordringerne ved legeborgen begyndt at kede dem lidt, så vi slår et smut forbi vores lokale glaspuster. Glaspusteren inviterer os alle ind, selvom vi er en børnegruppe på 19 børn. Vi sætter os stille og roligt ned og mærker straks varmen, så flyverdragterne lynes ned. Glaspusteren begynder at puste glas, hun forklarer lidt, hun putter glasset ind i den rødglødende ovn, hun tager det ud igen og puster videre. Børnene sidder musestille og iagttager glaspusteren. Der var kun ganske få bemærkninger fra børnene - det var ren fordybelse. Et barn sagde; "Jeg vil også være glaspuster, når jeg bliver stor." De var alle forbavsede, da de oplevede, at det lille glas til sidst blev til en lille skål.

FORBILLEDE OG EFTERLIGNING

Der ligger en stor pædagogisk værdi i at udføre praktiske, dagligdags gøremål som voksen foran og sammen med børnene. For eksempel at tilberede dagens varme frokost, snitte grøntsager, bage boller og vaske op. At rydde legetøjet op og stille det fint på plads, så det er klart til at blive leget med igen inden sangleg sammen med børnene. At dække bord og sætte maden frem på bordet og selv spise med. At vaske borde og stole og feje gulvet efter maden. At tørre støv af og vande blomsterne og reparere legetøj, som er gået stykker.

Alt dette skaber en helhedsoplevelse for børnene. Det skaber en sammenhæng i hverdagen og understøtter en naturlig tilgang til, hvordan verden hænger sammen. Det lille barn under 7 år er umiddelbart i nuet og i handlingerne og lever kun i sin vilje. Ved at appellere gennem meningsfulde handlinger kan man nå barnet på dets egne præmisser, så det har frihed til at udvikle sig i sit eget tempo. Sådanne handlinger er en ren inspirationskilde til barnets egen leg og giver det frihed til at vælge, hvad det vil lege, hvornår det vil lege og på hvilken måde, alt efter alder og personlighed. Nogle vil måske bare stå og se på og smage lidt på en gulerod eller være med til at snitte grøntsager sammen med den voksne. Andre inspireres til selv at lave mad i legekøkkenet, og snart er der måske opstået en restaurant i det andet hjørne. I disse aktiviteter får barnet den tryghed, som kun kan opnås, når barnet identificerer sig med den voksnes forbillede gennem

efterligning, samtidig med at friheden ligger indbygget i, at hver og en henter impulser til sin egen virksomhed.

Sådanne arbejdsprocesser, som beskrevet ovenfor, er gennem mange generationers erfaring blevet struktureret ud af sin egen hensigtsmæssige logik. Ved at deltage eller efterligne tilføjer barnet, uden selv at være sig det bevidst, denne logik ind i sin erfaringsverden. Dette danner et organisk og frugtbart grundlag for den senere abstrakt- logiske tænkning. Enkelte arbejdsaktiviteter, som fx at vride en gulvklud op, vaske kopper af, save en kæp over eller lignende, opøver samtidig også koordinationen af muskler, nerveimpulser og sanseindtryk, hvilket igen er en forudsætning for udviklingen af blandt andet læse- og skrivefærdigheder.

Barnet føler sig som værdifuld deltager i hverdagen, når det gives små, overskuelige opgaver. Det sociale samspil understøttes via den fælles udførelse af praktiske opgaver, som fx at vaske borde af og feje efter spisning. Det skaber en objektiv ramme, hvor nødvendigheden af at arbejde sammen for at resultatet skal blive godt, udgør et opdragende element. Formidlingen ligger i handlingerne, dvs. at være efterligningsværdig, og i at tale pænt til hinanden, også de voksne imellem. Børnegruppen er meget hjælpsom, engageret og opmærksom, fordi de voksne i personalegruppen er bevidste omkring deres handlinger og tale, som appellerer til viljen og nuet, hvor det lille barn under 7 år befinder sig.

Eksempel: Cajsa, 36 år, ser en voksen sidde på en træstub ude ved bålpladsen. Den voksne sidder og snitter. Cajsa finder to pinde, sætter sig ved siden af og laver snittebevægelser med pindene. Lidt senere er der samlet nogle børn omkring den voksne. De har fået udleveret små snitteknive, og de sætter sig også på en træstub og kigger på den voksne for at efterligne den voksnes måde at snitte på. Cajsa kommer over og spørger, om hun må snitte med, og hun får en smørekniv af den voksne. Cajsa sætter sig ved siden af Sune, 6 år - han snitter med en snittekniv, og Cajsa snitter med en smørekniv. Cajsa iagttager nøje Sunes måde at sidde på og hans måde at lave snittebevægelser, og hun gør sig umage for at lave de rigtige snittebevægelser.

FRI LEG

Den frie leg er barnets egen skabende handling. Den voksne er ikke en del af legen men kan "besøge" den, hvis barnet beder om det, eller når legen enten er gået i stå eller har udviklet sig i en negativ retning. Den voksne lister væk igen, når der ikke længere er behov for den voksnes tilstedeværelse.

I den frie leg bruger barnet hele sit væsen. I samspillet med omgivelserne drager barnet på et ubevidst niveau erfaringer om sin viljes muligheder og begrænsninger. Følelsesmæssigt repræsenterer den frie leg et område, hvor barnet både kan bearbejde og eksperimentere med

sine følelser - ikke mindst de følelser, som det enkelte barn af forskellige grunde kan have svært ved at udtrykke i det daglige. Det kan fx være rædsel, sorg, misundelse, omsorg osv. I den frie leg kan disse elementer komme til overfladen og finde et udtryk eller sprog, idet alt er fantasi, "vi lader som om", og derfor forekommer det trygt, men på samme tid alligevel alvorligt for barnet.

Alle oplevelser og erfaringer er i første omgang råmateriale. Skal de få lov at forvandles til udvikling og vækst, må barnet få anledning til at fordøje, organisere og integrere dem i sig selv.

I den frie leg opøves og udvikles også ubevidst intellektuelle færdigheder. Alle begrebsdannelser foregår ud fra barnets egne førstehåndserfaringer og på barnets præmisser.

Når barnet bliver ældre repræsenterer den frie leg i stigende grad en base for social læring i samspil med andre børn. En sund socialisering opstår i balancefeltet mellem barnets egne intentioner og omgivelsernes reaktioner, mellem selvtillid og evnen til at tilpasse sig.

Hvad skal der til, for at legen kan opstå?

Som tidligere påpeget er den voksnes praktiske arbejde i vuggestuen/børnehaven en inspirationskilde, men også en voksens rolige tilstedeværelse kan være af stor værdi, når legen skal udfolde sig. Birgitta Olofsson ved Stockholms Lærerhøjskole skriver: "Der findes ingenting så stimulerende for barnets fantasi som en voksen, som sidder i ro og fred og er sjæleligt nærværende".